

การสร้างมาตรฐานการตัดสินคดีความสถาบันตุลาการไทย

Thai Judicial Institute Judicial Standards

สมพงษ์ แวนจันลาลี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Somphong Weanjanlasee

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

E-Mail: Sompong-wan1256@hotmail

บทคัดย่อ

อุปสรรคต่อการเข้าถึงความยุติธรรมนั้นเกิดจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างทางสังคม และหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาสำคัญ ความยุ่งยากซับซ้อน และค่าใช้จ่ายของขบวนการ ทางกฎหมาย ความล่าช้าในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความยุ่งยากซับซ้อนของระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ไม่มีเครื่องมือที่จะบังคับให้เป็นไปตามสิทธิ์ต่าง ๆ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ทรัพย์สินสมรรถภาพ หรือความเข้าใจของบุคคลนั้นต่อความยุติธรรม นอกจากนี้ ยังมีปัญหาด้านเวลา สถานที่และสภาพทาง กายภาพต่างๆ ที่ขัดขวางการเข้าถึงความยุติธรรม เช่น อุปสรรคของสถานที่ตั้งและการไม่สามารถเข้าถึง บริการทางกฎหมายที่มีได้อย่างสะดวก อันมาจากปัจจัยด้านคมนาคมขนส่งสาธารณะที่มีจำกัด ค่าโดยสารมี ราคาสูง การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญที่จะให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร การขาดแคลนตำแหน่งงานทางด้านกฎหมายในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ หรืออีกนัยหนึ่งผู้ไม่ได้รับความยุติธรรม อย่างเท่าเทียม ก็คือกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสในสังคมนั่นเอง

กระบวนการยุติธรรมที่ใช้เวลานาน ค่าใช้จ่ายที่สูงจนทำให้ประชาชนไม่ได้รับความยุติธรรม การขาด แคลนทนายความหรือตัวแทนทางกฎหมายซึ่งมีจริยธรรมและไว้วางใจได้ การใช้อำนาจโดยมิชอบในการตรวจค้นยึดทรัพย์สินจับกุม และกักขัง และการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ ข้อจำกัดในเรื่องการ เยียวยาความเสียหายไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย หรือการบังคับในทางปฏิบัติ ซึ่งระบบกฎหมายส่วนใหญ่ไม่ สามารถจัดการการเยียวยาความเสียหายด้วยมาตรการเชิงป้องกัน มีความทันท่วงที ไม่เลือกปฏิบัติ ครอบคลุม พอเพียง ยุติธรรม และเป็นเชิงป้องกัน

คำสำคัญ: มาตรฐาน; การตัดสินคดี; สถาบันตุลาการไทย

Abstracts

Barriers to access to justice are caused by many factors related to the economy. Social structure And government agencies, important problems, difficulties, spoons and cost of legal process, slow fatigue in access to justice The trouble with the spoon of the relevant legal system is that there are no tools to enforce the rights. Personal factors such as property, performance Or that person's understanding of justice Various physical locations and conditions that hinder access to justice, such as obstacles of location and inaccessibility Legal services that are not convenient. Which comes from the factors of public transport that have There is a high price, a shortage of experts to provide legal advice in remote areas, lack of legal positions in remote areas, prosperity Or in other words, those who do not receive justice Equally Is a group of underprivileged people in that society

The judicial process that takes a long time High costs that cause people to not receive justice, lack of clans, lawyers or legal representatives who are ethical and sensitive, abuse of power in the search, seizure, arrest and detention and law enforcement That does not have performance Restrictions on Heals the damage whether it is law or practice in practice Which most legal systems do not Can provide remedies for damage with preventive measures In a timely fashion Not discriminatory, complete, sufficient, fair and as a deterrent

Keywords: Standard; Verdict; Thai Judicial Institute

บทนำ

การหาความหมายหรือลักษณะของความยุติธรรมทางสังคม ส่วนใหญ่เป็นปัญหาทางด้านจริยศาสตร์ คือ หลักเกณฑ์ในการตัดสินว่าอย่างไรคือความ ยุติธรรมทางสังคม แต่ก็มีส่วนที่อาจจะไปเกี่ยวข้องกับปัญหาทางอภิปรัชญา เช่น ในแนวคิดที่ถือว่าความยุติธรรมทางสังคมต้องสอดคล้องกับความยุติธรรม ตามธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องหาว่าความยุติธรรมตามธรรมชาติมีอยู่จริงหรือไม่อย่างไร ก่อนจะนำมาเป็นฐานความคิดทางสังคม และแนวคิดที่ถือว่าความยุติธรรมทางสังคมไม่ได้้อย่างโดดเดี่ยว แต่ประกอบไปด้วย สรรพสิ่งต่างๆ ทั้ง ที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพิจารณา การมีอยู่จริงของสรรพสิ่งเหล่านั้นที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมทางสังคม เช่น ความคิด ความเป็นประโยชน์ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม ความดี ความสุข ความพึงพอใจ ความถูกต้องชอบธรรม เป็นต้น ว่ามีอยู่จริงอย่างไร ก่อนจะนำมา เป็นองค์ประกอบและเป็นเกณฑ์ตัดสิน ในเรื่องความ

ยุติธรรมทางสังคม แนวคิดเรื่องความยุติธรรมทางสังคมนี้เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในเกือบทุกสังคมนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ว่ามนุษย์ส่วนใหญ่ต่างเรียกหากันอยู่เนืองๆ แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดให้ ความหมายและลักษณะของความยุติธรรม (ทั้งความยุติธรรมตามธรรมชาติและ ความยุติธรรมทางสังคม) ได้สมบูรณ์จนเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกคน แบบไร้ การโต้แย้ง ยังคงเป็นประเด็นข้อถกเถียง (ข้ออ้าง ข้อโต้แย้ง และข้อสรุป) ที่สับสนโหล (ถกเถียงร่วมกันไปทั้งความยุติธรรมตามธรรมชาติและความยุติธรรมทาง สังคม) เปิดพื้นที่ให้ใครต่อใครสามารถเข้าไปแลกเปลี่ยน ถกเถียง และมีประเด็นใหม่ๆ ร่วมกัน

อำนาจหน้าที่ของสถาบันตุลาการไทย

สถาบันตุลาการของไทย แม้จะประกอบด้วยศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ แต่ในทางวิชาการแล้ว ระบบศาลของไทยเป็น "ระบบศาลคู่" เนื่องจากเป็นระบบที่กำหนดให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งและคดีอาญา หรือคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนโดยทั่วไป (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2553 : 35) ส่วนการวินิจฉัยชี้ขาดคดีปกครอง หรือคดีที่เอกชนพิพาทกับฝ่ายปกครองเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครองนั้น อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง ซึ่งมีระบบศาลและระบบผู้พิพากษาแยกต่างหากจากระบบศาลและระบบผู้พิพากษาของศาลยุติธรรม (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2553 : 37)

ศาลยุติธรรมมีเขตอำนาจพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดอรรถคดีต่างๆ โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ทำให้ศาลยุติธรรมมีบทบาทเป็นศาลหลักซึ่งมีเขตอำนาจเป็นการทั่วไปที่ต้องรับคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่นๆ ที่เป็นศาลเฉพาะไว้พิจารณาพิพากษา แต่โดยทั่วไปแล้ว ศาลยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาเป็นหลัก (วิชัย ตันติกุลานนท์, 2551 : 76)

อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาซึ่งนับว่าเป็นศาลสูงสุดในระบบศาลยุติธรรมได้จัดโครงสร้างให้มีแผนกต่างๆ เพื่อรับผิดชอบคดีเฉพาะด้าน เช่น แผนกคดีผู้บริโภค แผนกคดีสิ่งแวดล้อม แผนกคดีล้มละลาย แผนกคดีเลือกตั้ง หรือแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งในยุคแห่งการปฏิรูปการเมือง ศาลยุติธรรม โดยเฉพาะศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (วิชัย ตันติกุลานนท์, 2551 : 77-78) ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อให้มีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาของสังคมไทย หรืออีก

นัยหนึ่งคือการปฏิรูปการเมือง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายดังนี้ (วิชัย ตันติกุลานนท์, 2551 : 80)

- ศาลฎีกามีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

- ศาลอุทธรณ์มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น (วิชัย ตันติกุลานนท์, 2551 : 82)

- ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดกรณี ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ และการยื่นบัญชีทรัพย์สินหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ฤทัย หงส์สิริ, 2546 : 23)

- ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษา คดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรณีถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่

ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริต ต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น (ฤทัย หงส์สิริ, 2546:25)

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ได้บัญญัติเกี่ยวกับตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ดังนี้

1. คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสี่คน ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประธานรัฐสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ (สมหมาย จันทรเรือง, 2553 : 76-78)

2. ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้ (สมหมาย จันทรเรือง, 2553 : 76-78)

3. ตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้รับเงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (วิกรม เมลาณนท์, 2516 : 54)

4. ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรก รัฐสภาจะแต่งตั้ง

ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่อีกก็ได้ (สมหมาย จันทรเรือง, 2553 : 76-78)

5. ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปหรือกรณีตาย ลาออก เป็นสมาชิกวุฒิสภา ผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น และต้องคำพิพากษาให้จำคุก (วิกรม เมลานันท์, 2516 : 56)

6. ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกจากตำแหน่งมาตรา 188 ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในสามสิบวัน (สมหมาย จันทรเรือง, 2553 : 76-78)

อำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

1. หากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภารวมกันหรือสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2545 : 76) ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยแล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2545 : 77)

2. หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยแล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศให้ร่างพระราชบัญญัติตามของวาระหนึ่งจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (โชติ อัสวลาภสกุล, 2545 : 43) ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรีส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังรัฐสภาต่อไป (สิริวัฒน์ สุภรณ์, 2541 : 78)

3. ในการที่ศาลจะใช้บัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 5 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้นให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย (โชติ อัสวาลาสกุล, 2545 : 45)

4. คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาดและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ศาลไทย

ศาลไทย เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อำนาจตุลาการนั้นเป็นสาขาหนึ่งของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ ในฐานะประมุขแห่งรัฐทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล และศาลปฏิบัติการในพระปรมาภิไธย (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2554 : 65)

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร (พุทธศักราช 2550) มาตรา 197 ถึงมาตรา 228 ศาลไทยมีสี่ประเภทดังต่อไปนี้ (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2554 : 66)

ศาลรัฐธรรมนูญ (ย่อ : คร.) เป็นองค์กรตุลาการที่จัดตั้งขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แทนคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ยุบเลิกไป และมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาอรรถคดีทั่วไป (รอง ศยามานนท์, 2520 : 64)

ศาลยุติธรรม เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่นศาลยุติธรรมมี 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่ที่มีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายอื่น (รุจิรา เตชางกูร, 2543 : 79)

ศาลปกครองเป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 276 และมีการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 (รุจิรา เตชางกูร, 2543 : 82) มีฐานะเทียบเท่าศาล

ยุติธรรมและมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษา “คดีปกครอง” ซึ่งเป็นคดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชนกรณีหนึ่ง และข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันอีกกรณีหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเพื่อสร้างบรรทัดฐานที่ถูกต้องในการปฏิบัติราชการ (วสันต์ ธีรานุรักษ์, 2530 : 43)

ศาลปกครอง เป็นศาลที่ใช้ระบบไต่สวน โดยในแต่ละคดีจะมีการพิจารณาโดยองค์คณะของตุลาการ ต่างจากศาลยุติธรรมซึ่งใช้ระบบกล่าวหา ศาลปกครองแบ่งออกเป็น "ศาลปกครองชั้นต้น" และ "ศาลปกครองสูงสุด" (วสันต์ ธีรานุรักษ์, 2530 : 44)

ตุลาการกับการวินิจฉัยและการตัดสินคดี

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลฎีกาแผนกคดีการเลือกตั้ง ที่ค่อยๆ “วินิจฉัย-ตัดสิน” คดีความต่างๆ ของนักการเมือง กว่าจะจบการตัดสินของกระบวนการยุติธรรม ทั้งกรณีที่ดินรัชดาฯ และคดีชุกหั้น น่าเชื่อว่า จะจบสิ้นภายในสิ้นเดือนกรกฎาคมนี้เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น ทั้งเดือนนี้จะเป็นเดือนสำคัญทาง “คดีความ” ต่างๆ ของ “กระบวนการยุติธรรม” ซึ่งจะส่งผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแบบห้ำหั่นพริบตาทีเดียว! (รุจิรา เตชางกูร, 2543 : 88)

ในช่วงตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา “บทบาทตุลาการ” เริ่มเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทสำคัญกับ “กระบวนการทางการเมือง” มากกว่าในอดีต ว่าไปแล้วในอดีต “สถาบันตุลาการ” มักไม่ค่อยมีส่วนร่วมและบทบาททางการเมือง หรือแทบไม่มีเลยก็ว่าได้ (สถาพร สระมาลย์, 2541 : 24) จนในที่สุดนับแต่นั้นมา “สถาบันตุลาการ” ได้เข้ามาเป็น “ตัวละคร” สำคัญกับการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น และปัจจุบันนี้ “สถาบันตุลาการ” เริ่มมีบทบาทที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้นแทบทุกสัปดาห์ จนก่อให้เกิด “ความขลัง-ความศักดิ์สิทธิ์” มากขึ้นกว่าเดิม ที่ขอย้ำว่า “แทบจะไม่มีเลย!” (สถาพร สระมาลย์, 2541 : 26-27)

ตาม “หลักการ-หลักวิชาการ” ทางด้านการเมืองการปกครอง หรือ “วิชารัฐศาสตร์” แล้ว “สถาบันเสาหลัก” ประกอบไปด้วย “สามเสาหลัก” ได้แก่ “สถาบันนิติบัญญัติ-สถาบันบริหาร-สถาบันตุลาการ” ภาษาอังกฤษเรียกว่า “The Legislature-The Executive-The Judiciary (Judge)” ที่เป็นหลักรัฐศาสตร์สากลเชิงโครงสร้างการเมืองการปกครอง (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2548 : 43)

สถาบันนิติบัญญัติ (Legislature) หมายถึง “รัฐสภา” ที่ประกอบไปด้วย 2 สภา กล่าวคือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ที่ทั่วโลกมีโครงสร้างและระบบสากลเช่นนี้ โดยมีบทบาทหน้าที่สำคัญทางด้านกลั่นกรองกฎหมาย ออกกฎหมาย ที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติ” (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2548 : 45) พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการ “ตรวจสอบ” ฝ่ายบริหาร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “ถ่วงดุลอำนาจ” ของฝ่ายบริหารให้บริหารราชการแผ่นดินอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส ซึ่งนานอารยประเทศทั่วโลกจะยึดมั่นในฝ่ายนิติบัญญัตินี้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2548 : 47) โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่มีระบอบการเมืองการปกครองเสรีประชาธิปไตยทั้งนี้ในกลุ่มประเทศสังคมนิยม และ/หรือคอมมิวนิสต์ทั้งหลายที่ไม่มีระบบตัวแทน โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ก็จะมีสถาบันนิติบัญญัติเช่นเดียวกัน เพียงแต่มาจาก “คณะกรรมการกลางของพรรค” ที่คัดเลือกมาจากกลุ่มตัวแทนจากภาคต่างๆ มิได้มาจากกระบวนการเลือกตั้ง (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2553 : 31)

สถาบันบริหารหรือฝ่ายบริหาร (Executive) คือ “รัฐบาล” ที่ประกอบไปด้วย “ฝ่ายบริหารการเมือง” และ “ฝ่ายบริหารราชการประจำ” หรือเรียกว่า “คณะรัฐมนตรี (Cabinet)” และ “ข้าราชการ (Public Bureaucracy)” ซึ่งเมื่อนำมารวมกันเป็น “องค์กร” แล้วจะเรียกว่า “รัฐบาล” หรือ “Government”

ฝ่ายบริหารนี้จะมีนายกรัฐมนตรี หรือประธานาธิบดี เป็นผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer : CEO) (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2553 : 33) และมีคณะรัฐมนตรีเป็นองค์กรคณะในการบริหารชาติบ้านเมืองตามสายงานต่างๆ ที่ต้องรับผิดชอบกันไป อาทิ ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านเกษตรกรรม ด้านคมนาคม ด้านต่างประเทศ ด้านความมั่นคง เป็นต้น โดยมี “รัฐมนตรี” เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบความรับผิดชอบต่อไป (สุพัตรา สุภาพ, 2518:65)

สถาบันตุลาการ (Judiciary) คือ ศาลที่ประกอบไปด้วยองค์คณะของศาลต่างๆ โดยมี ศาลแพ่ง ศาลอาญา แต่มีระดับชั้นตั้งแต่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยนานาอารยประเทศ “ตุลาการ” จะเป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่ภายใต้องค์กรใดๆ เลยขออย่าว่าในต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่มีระบอบการเมืองที่เป็นเสรีประชาธิปไตย โครงสร้างและระบบศาล จะมีความซ่งและศักดิ์สิทธิ์อย่างมาก เนื่องด้วย ยึดมั่นในหลักการขอ “ศาลสถิตยุติธรรม” (สุพัตรา สุภาพ, 2518 : 65)

สถาบันตุลาการ ในอดีตนั้น “แยกตัวเป็นอิสระ” และขอเน้นย้ำว่า “อิสระ” จริงๆ มักไม่เคยหรือแทบไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร หรือกล่าวง่ายๆ ว่าไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเลย จนเมื่อไม่กี่ปีนี้เอง ที่ก้าวเข้ามามีบทบาทกับการเมืองมากยิ่งขึ้น ทั้งๆ ที่โดย “หลักการ-หลักวิชาการ” ทางด้าน “โครงสร้าง-ระบบ” แล้วฝ่ายตุลาการจำเป็นต้องสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันจากการที่สถาบันตุลาการเริ่มเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น (สถาพร สรมาลี, 2541 : 44) จนเราต้องยอมรับว่า ปัจจุบันสถาบันตุลาการเริ่ม “ขลัง-ศักดิ์สิทธิ์” มากขึ้น จนทำให้ “ธรรมาภิบาล” ค่อยๆ ส่องแสงสว่างขึ้นในสังคมไทยความจริงที่เราต้องยอมรับว่า สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สังคมการเมืองไทย” หลายสิบปีที่ผ่านมา “สกปรก-เลอะเทอะ-เละ” มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การทุจริต-ฉ้อราษฎร์บังหลวง” และซ้ำร้ายไปมากกว่านั้นคือ “ธุรกิจการเมือง” ที่นับวันจะแผ่ขยายทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จนแทบจะ “ยึดครอง-อุป-ซื้อประเทศชาติ” กันเลยทีเดียว! (โกวิทย์ วงศ์สุรวัฒน์, 2522 : 81)

จากการที่ “ธุรกิจการเมือง” คืบคลานจนครอบงำสังคมการเมืองไทยแทบหมดทุกองค์ของโครงสร้าง และระบบสำคัญๆ ทางการบริหารและการเมือง จนเลยเถิดไปทำให้สถาบันทุกสถาบันที่สำคัญ ค่อยๆ เป็น “เป็ดง่อย!” มากจนกระดิกกระเดี้ยตัวไปไหนไม่ได้เลย แต่ที่เลวร้ายไปมากกว่านั้น “สถาบันนิติบัญญัติ-สถาบันบริหาร” กลายเป็น “หุ่นยนต์” และปัจจุบันเป็น “หุ่นเชิด” ไปเรียบร้อยแล้ว! (โกวิทย์ วงศ์สุรวัฒน์, 2522 : 84) พุดง่ายๆ ก็หมายความว่า “กดปุ่ม-บัญชาการ” ได้ทุกประการตามใจปรารถนา แล้วมาประกาศโครมๆ ว่าเป็น “ประชาธิปไตย” จากปัญหาทางการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้น จนชาติบ้านเมืองต้องเรียกว่า “เผด็จการทุนนิยมสามัญ” ที่ “นักธุรกิจการเมือง-กลุ่มทุนการเมือง” (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2553 : 38) บริหารจัดการกับประเทศชาติดังเช่น “บริษัท” ที่ผู้มีอำนาจผูกขาดขึ้นอยู่ กับ “คนเดียว!” โดยลืมนึกไปว่า “ประเทศไทยเป็นของคนไทยทุกคน!” นับว่าเป็น “โชค” จนอาจเป็น “บุญ” ของประเทศชาติ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระเมตตา กรุณาธิคุณต่อประชาชนชาวไทยของท่านด้วยการ “เตือนสติ” สถาบันตุลาการว่า “อย่าอิสระ-ปล่อยวาง” ประเทศชาติมากนัก เพราะสถาบันตุลาการถือเป็น “เสาหลัก” ของ “อธิปไตยชาติ” เช่นเดียวกัน! ปัจจุบัน “สถาบันตุลาการ” ได้เป็นเสาหลักกับประเทศชาติในการพิจารณา วินิจฉัยกับบรรดาคดีความต่างๆ (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2553 : 32-34) ไม่ว่า คดีความทางการเมือง คดีอาญาด้านทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง คดีคุณสมบัติของนักการเมือง คดีวินิจฉัยตีความกฎหมายและรัฐธรรมนูญ จนขอย้ำว่า “ขลัง-

ศักดิ์สิทธิ์” มากกว่าเดิม จนเป็นที่มาของคำว่า “ตุลาการภิวัตน์” ซึ่งหมายความว่า “สถาบันตุลาการจะต้องและจำต้องพิทักษ์รักษาและสืบทอดไว้ซึ่งความยุติธรรมตลอดไป” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็หมายความว่า ศาลจะต้องเข้ามามีส่วนในการ “ถ่วงดุลตรวจสอบ” และ/หรือ “ชี้ตเส้นแบ่ง” ระหว่าง “ความผิด-ความถูก” ซึ่งนานาอารยประเทศเขาก็เป็นเช่นนี้ (อำพล เจริญชีวินทร์, 2545 : 66) เราคงแต่หวังว่า “ตุลาการ-ศาล” จะดำรงไว้ซึ่ง “ความยุติธรรม” เนื่องด้วยความจริงที่เราต้องยอมรับว่า สังคมไทยปัจจุบัน “ไร้ที่พึ่งทางยุติธรรม” ศาลจึงต้องเข้ามา มีบทบาทสำคัญเป็น “เสาหลัก” เสาหนึ่งของโครงสร้างชาติบ้านเมืองถ้า “ตุลาการ-ศาล” ไม่สามารถเป็น “เสาหลัก-ที่พึ่ง” ของสังคมไทยได้แล้ว คำถามสำคัญที่จะต้องทำให้คนไทยพึ่งพาสถาบันได้นอกจาก “สถาบันพระมหากษัตริย์” ซึ่งเป็นการมีบังคับที่ต้องระคายเคืองเบื้องพระยุคลบาทในทุกกรณี (อำพล เจริญชีวินทร์, 2545 : 68)

สรุป

การที่เรามีศาลตุลาการที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลางไม่ขึ้นตรงต่ออำนาจหรืออิทธิพลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะช่วยให้สังคมและบ้านเมืองอยู่ในความสงบสุขไม่ต้องเกรงกลัวต่ออำนาจมืด และช่วยให้ประชาชนมีความมั่นใจว่าถ้าเกิดอะไรขึ้นจะมีศาลตุลาการที่จะช่วยพิจารณาคดีที่มีความยุติธรรมอย่างตรงไปตรงมา แต่ต้องไม่ลืมว่า องค์การตุลาการไม่ได้อยู่เหนือประชาธิปไตย แต่เป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตยเช่นเดียวกันกับองค์กรอื่นๆ การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรตุลาการให้สอดคล้องกับนิติรัฐ-ประชาธิปไตย และการสำนึกอยู่เสมอว่าตนเป็นส่วนหนึ่งในประชาธิปไตยและมีหน้าที่พิทักษ์ประชาธิปไตย เป็นหนทางเดียวที่จะทำให้องค์กรตุลาการสามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมสมัยใหม่ และสร้างความชอบธรรมให้องค์กรตุลาการในการเข้าไปตรวจสอบอำนาจรัฐ

พิพากษาหรือตุลาการที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบคอบ รอบรู้ มีประสบการณ์สูง สามารถที่จะวินิจฉัยหรือชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง แม่นยำและเชี่ยวชาญ มีความรู้สูงในการตีความกฎหมาย เข้าใจในปรัชญาแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษหรือเจตนารมณ์เบื้องหลังของกฎหมายแต่ละฉบับอย่างถ่องแท้ชัดเจน

เอกสารและอ้างอิง

- โกวิทย์ วงศ์สุรวัฒน์. (2522). รัฐวิทยา. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2545). กฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- โชติ อัสวลาภสกุล. (2545). การคุมตรวจสอบฝ่ายปกครองธดยศาลปกครอง.
กรุงเทพมหานคร: บุญชัยการพิมพ์.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2548). หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2553). ระบบศาลและพระธรรมนูญยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- รอง ศยามานนท์. (2520). ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- รุจิรา เตชางกูร. (2543). หลักรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฤทัย หงส์ศิริ. (2546). ศาลปกครองและการดำเนินคดีในศาลปกครอง. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วสันต์ ธีรานุรักษ์. (2530). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2521.
กรุงเทพมหานคร: ธีรานุสรณ์ การพิมพ์.
- วิกรม เมลาณนท์. (2516). ตุลาการ. ปราณบุรี: โรงพิมพ์การทหารราบ.
- วิชัย ดันติกุลานนท์. (2551). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน
จำกัดพิมพ์อักษร.
- สถาพร สระมาลย์. (2541). กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมหมาย จันทรเรือง. (2553). ระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สิริวัฒน์ สุภรณ์. (2541). กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- สุพัตรา สุภาพ. (2518). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

อำพล เจริญชีวินทร์. (2545). *ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันคดีในศาลปกครอง*.
กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.